

НЕГИЗГИ ФАКТЫЛАР

Миң жылдыктын өнүгүү максаттарына (МӨМ)
жетүүдөгү прогресс жөнүндө улуттук отчет

МӨМ жөнүндө

Миң жылдыктын өнүгүү максаттары – бул 2015-жылга карата жетишилүүсү тийиш болгон сегиз максат. Миң жылдыктын декларациясы 2000-жылдын сентябрында БУУ Миңжылдык саммити убагында 189 өлкө тарабынан кабыл алынган жана Кыргызстанды кошуп алганда 147 мамлекет жана өкмөт башчылары кол койгон.

Миң жылдыктын өнүгүү максаттары:

1. Жакырчылыкты кескин кыскартуу
2. Бүткүл жалпы негизги орто билим берүүнү камсыз кылуу
3. Эркектердин жана аялдарды теңчилигин кызыктыруу жана аялдардын укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү
4. Балдардын өлүмүн кыскартуу
5. Этелиети коргоону жакшыртуу
6. ВИЧ/СПИД, безгек жана башка оорулар менен күрөшүү
7. Экологиялык туруктуулукту камсыз кылуу
8. Өнүгүү максаттарында ааламдашкан өнөктөштүктү калыптандыруу

МӨМ боюнча улуттук отчеттор

МӨМ боюнча улуттук отчеттор максаттарга жетүүдөгү прогресс жөнүндө маалыматтарды алуу үчүн аспаптардын бири болуп саналат. 2001-жылдагы биринчи отчеттон берки учурда БУУ мүчө-өлкөлөрү 400дөн ашуун отчетторду чыгарышты. МӨМ боюнча отчетторду даярдоо жүрүмү төмөнкүлөргө жардам берет:

- Ар бир максатка жетүүдөгү прогрессти баалоого;
- Өкмөттүн, жарандык сектордун жана эл аралык уюмдардын көңүлүн МӨМгө жетүү процессине көмөктөшүүчү жана кечентиктетүүчү факторлорго топтоого;
- МӨМгө жетүүдөгү тоскоолдуктарды жоюу боюнча иш аракеттердин планын иштеп чыгуу жана ишке ашырууда бардык кызыкдар тараптардын биргелешкен аракеттеринин катализатору катары чыгат;
- МӨМ прогрессин тездетүүнүн тегерегиндеги күч-аракеттерди топтоштурууга багытталган үгүттөө өнөктүктөрүн жүзөгө ашырууга жардам берет.

ФАКТЫЛАР

- Чукул жакырчылыкты кыскартуу боюнча милдетти Кыргыз Республикасы 2008-ж. аткарган. Бирок 2010-жылы жалпы жана чукул жакырчылыкты кыскартуу прогресси өсүшкө алмашып, мында 2010-жылы чукул жакырчылыктын деңгээли 3,1ден 5,3%га чейин көбөйдү, ал эми 2012-жылы **4,4%**ды түздү.
- 2011-жылы өлкөнүн өзгөчө жакыр калкы жан башына алганда **5тен 10 кв.м** чейинки гана турак жай аянтына ээ болушкан.
- 2011-жыл үчүн үй чарбачылыгын УСК тандамал интеграцияланган изилдөөсүнүн натыйжалары боюнча 0-17 жаш курактагы балдардын жалпы санынын **44,6%**зы жакырчылык шарттарында жашашкан.
- Өлкөдөгү айыл чарба өндүрүшүнүн азыктуулугу төмөндөөдө жана сугат жерлеринин **40%**дан ашууну ар кыл деңгээлдерде деградацияга тушуккан.
- 2000-2011-жж. мезгилде 15 жаштан 24 жашка чейинки курактагы калктын сабаттуулук көрсөткүчү кыйла жогорку деңгээлде (**99%**) сакталууда, ал өнүгүү тенденциясына ээ.
- ЖОЖ студенттеринин арасында аялдардын саны өсүп жаткандыгына карабастан (**54%**) экономикалык жигердүү калктын арасындагы аялдардын үлүшү улам төмөндөөдө. Бул көрсөткүч 2011-жылдын маалыматтары боюнча **41,8%**ды түзөт.
- 30дан 49 жашка чейинки топтогу расмий катталган жумушсуздардын санында аялдар көптүк кылат.
- 2012-жыл үчүн республикадагы ымыркайлардын (1 жашка чейинки) өлүмүнүн көрсөткүчү **5,2%**га төмөндөгөн. Эркек ымыркайлардын жана балдардын өлүмүнүн коэффициенти кыздардыкына караганда **19%**га көп.
- Бардык калктын **2/3** айыл жерлеринде жашайт деп эсептелгендигине карабастан, бардык жумушу бар жаштардын ичинен **38%**гана айыл чарбасындагы иштейт.
- ЮНИСЕФ жана Дүйнөлүк банктын баалоолору боюнча Кыргыз Республикасында беш жашка чейинки балдардын арасындагы өлүмдөрдүн **21,8%**зы тамактануунун бузулушунан экендиги белгиленген. Биринчи беш жашка чейинки балдардын **26,1%**зында аз кандуулук табылган. Чыгыш Европа жана Борбордук Азия өлкөлөрүнүн ичинде Кыргыз Республикасында энелердин өлүмүнүн эң жогорку деңгээли белгиленген.

Кыргыз Республикасында МӨМгө жетишүү жөнүндө улуттук отчет

Бул отчет прогресс жөнүндө үчүнчү отчет болуп саналат. Буга чейин: биринчи отчет – 2003-ж., экинчи отчет – эки чыгарылышта 2008 жана 2010-жж. даярдалган.

Биринчи отчеттун ролу жалпы эл аралык максаттарды жана милдеттерди өлкөнүн дайындуу шарттарына адаптациялоодо турган. Ошондой эле биринчи отчетто Кыргыз Республикасында МӨМгө жетишүүнүн максаттуу индикаторлорунун тутуму аныкталган. Прогресс индикаторлору ошол убактагы статистикалык маалыматтарды эске алуу менен, ар бир максатка жараша иштеп чыгылган. Андан ары максаттуу индикаторлордун тутуму иш жүзүндө өзгөргөн эмес.

Экинчи отчетто биринчи ирет МӨМгө жетишүү жолундагы прогресс бааланган. Ошондой эле бул отчетто айрым максаттарга жетишүү көйгөйлөрү, МӨМгө негизделген стратегиялык максаттарды коюу көйгөйлөрү аныкталган, МӨМгө жетишүүнүн төмөнкү деңгээлине көңүл бурулган. Экинчи отчетту экинчи чыгаруунун зарылдыгы 2008–2010-жж. Кыргыз Республикасы үчүн өзгөчө маанилүү үч окуя: дүйнөлүк финансылык каатчылык, бийликтин алмашуусу жана 2010-ж. этностор аралык кагылышуулар болгонуна байланыштуу эле. Ошондо эле Кыргызстанда көп максаттар боюнча регресс болору белгиленген болчу.

2015-жыл жакындап келе жатканда, ал жылы МӨМгө жетишүү үчүн бир акыркы секирикти жасоо, ошондой эле 2000-жылдан бери өнүгүү максаттары менен иштөө тажрыйбасын кунт коюп талдоо зарылдыгы бар. **Ошондуктан үчүнчү отчеттун өзгөчөлүгү ар бир МӨМ боюнча прогресстин сыпатталышы менен бир катарда отчетто МӨМгө жетишүү жүрүмүндө алынган негизги сабактарды талдоосунда турат, бул ошондой эле 2015-жылдан кийин өнүгүү күн тартибин түзүүгө жардам берет.**

Кошумча маалымат үчүн кириңиздер:

www.undp.kg

Дарек:

БУУ үйү

Чүй пр 160, Бишкек

Кыргызстан

Тел.: 0312-611211

registry.kg@undp.org

ФАКТЫЛАР

- УСК маалыматтары боюнча Кыргыз Республикасында аз кандуу аялдардын үлүшү **64%ды** түзөт. Бул 1990-ж. көрсөткүчтөрүнөн **2,5** эсеге көп. .
- ВИЧ инфекция жуктурган учурлардын саны **22,8** эсеге көбөйгөн: 2001-жылы **202** учурдан 2012-ж. **4611** учурга чейин. Инъекциялык баңги заттарды пайдалануучулар өлкөдөгү ВИЧ жуктурган катталган учурлардын жалпы санынын **59,08%зын** түзөт.
- 2002-жылдан Кыргыз Республикасында кургак учук боюнча негизги эпидемиологиялык көрсөткүчтөр үзгүлтүксүз төмөндөгөнү байкалат. 2001-2011-жж. кургак учук менен оору көрсөткүчү болжол менен **40%га**, ал эми өлүм **66%га** төмөндөгөн.
- Кыргыз Республикасы кургак учуктун мултырезистенттик формасынын жогорку деңгээлиндеги өлкөлөрдүн катарына кирет. ВОС глобалдык маалыматтары боюнча өлкөдө мындай форманын таралуусунун жаңы учурлары **22%ды** түзөт, мурда дарылангандардын ичинде **52%**.
- Безгек учурлар 2010-жылга чейин жыл сайын төмөндөгөн. 2011-жылдан тартып өлкөдө бир дагы жергиликтүү безгек оорусу катталган эмес.
- Өлкөдө 2009-2011-жж. мезгилде бруцеллөз менен оору көбөйгөндүгү белгиленген, орточо өсүш бул мезгилде **20%ды** түзгөн. 2012-жылы бруцеллөз менен оору эки эсеге төмөндөгөн..
- Көзкарандысыздыктын жылдарында Кыргызстандагы өзгөчө коргоодогу жаратылыш аймактарынын аянты дээрлик **2,5** эсеге көбөйгөн жана көбөйүү уланууда.
- Кыргыз Республикасынын аймагында Борбордук Азиядагы бардык мөңгүлөрдүн **45%зы** жайгашкан, алар өзөн сууларынын негизги булактары болуп саналат. Алар кыскарып жаткандыгына байланыштуу мөңгүлөрдөн азыктанган чоң эмес суулардын агымынын азайышына климаттын өзгөрүүсү таасир эткендиги белгиленүүдө.
- Кыргыз Республикасы суу запастарынын **20-25%зын** пайдаланат. Республикадагы суу ресурстарынын олуттуу бөлүгү (**90%дан** ашууну) сугатка жана айыл чарба суу керектөөлөрүнө колдонулат.
- Дүйнөлүк банктын жана InfoDev маалыматтарына ылайык, Кыргыз Республикасында мобилдүү байланыш менен калктын **96%зы** камтылган, ал эми Internet World Stats маалыматтарына ылайык, Кыргызстан **39,3%** көрсөткүчү менен Интернеттин кириш деңгээли боюнча Борбордук Азия өлкөлөрүнүн арасында алдыда.
- Кыргыз Республикасы БУУ жарыялаган дүйнөдөгү электрондук өкмөттөрдүн жылдык баянындагы рейтингде (E-Government Survey 2012) 2010-ж. салыштырмалуу рейтингинде 8 пунктту жоготуу менен **99-гана** орунду ээлеген, ага 190 өлкө катышкан.